

- финансовым ресурсам;
- интеллектуальным инвестициям.

При оценивании инвестиционного потенциала туризма необходимо учитывать кредитоспособность предприятий областного туризма и основные стратегические приоритеты развития областного туризма:

- развитие новых направлений деятельности;
- освоение новых типов турпродуктов;
- завоевание новых рынков сбыта.

Любой из выбранных приоритетов развития требует анализа ресурсного потенциала районов и предприятий областного туризма. По результатам анализа районы и объекты областного туризма могут ранжироваться, например, по наличию условий для организации туристско-экскурсионного обслуживания, по состоянию предприятия туризма для включения в уже существующие туры и др.

Используемые туристские ресурсы подразделяются на:

- природные
- инфраструктурные

Таким образом, главную роль в формировании турпродукта играют природные ресурсы. Оценивание туризма невозможно без применения экономического анализа. Его результаты позволяют целенаправленно воздействовать на микро- и макроэкономические процессы.

Источник использованной литературы:

1. Y.Hasanli, S.Agayev. ASSESSMENT OF TAX EVASION RISKS FOR VAT PAYERS. Actual problems of economics, Scintific economic jornal, eco-science.net, ISSN-1993-6788, №3(153) 2014, p.487-496.<http://eco-science.net/archive2014/307--3153.html>
2. Y.Hasanli. The evaluation of mutual substitution elasticity of capital and labour factors by application CES function for economy of Azerbaijan, The journal of economic sciences: Theory and practice, p.77-96, Year: 19, Volume 70, #1/2013, ISSN 2220-8739.

С. Ю. Горбанець

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТУРИЗМУ

Залізничний туризм характеризується такими специфічними рисами, притаманними тільки йому [2]:

- незалежність здійснення залізничного туру від пори року, тобто відсутній фактор сезонності;
- надання комплексу характерних і супутніх послуг: перевезення, розміщення, харчування, інформаційно-рекламні, розважальні тощо;
- неможливість зміни маршруту внаслідок особливостей здійснення перевезення залізницею.

Закордонний досвід функціонування залізниць свідчить, що розвиток залізничного туризму, як правило, здійснюється у кількох напрямках: створення залізничних турів, їх здійснення (реалізація), забезпечення комплексу туристських послуг при реалізації такого туру. Отже, можна прийняти, що залізничний туризм як об'єкт підприємницької діяльності являє собою діяльність юридичних осіб з надання комплексу туристських послуг – створення та здійснення (реалізації) турпродукту – залізничного туру, транспортні послуги засобами залізниці, послуги харчування, інформаційно-рекламні, екскурсійні, дозвілля тощо [4].

Такі тури можуть здійснюватись у міжнародному сполученні (на визначеному континенті), внутрішньодержавному сполученні (країна або окремий її регіон), приміському сполученні (певна область).

Залізничний тур – турпродукт, до якого включено послуги з перевезення туристів засобами залізничного транспорту та будь-які інші характерні або супутні туристські послуги.

Так, послуги розміщення, харчування, розважальні і, частково, екскурсійні можуть надаватись в залізничному рухомому складі – спеціалізованих пасажирських вагонах [1].

Послуги розміщення, що включаються до залізничного туру, залежать від виду залізничного спеціалізованого потягу (туристський або екскурсійний).

У вагонах екскурсійного потягу (які також мають назву: потяги вихідного дня, приміські туристські потяги) не передбачається надання послуг розміщення з можливістю здійснення тривалого відпочинку, тому такі потяги не мають спальних вагонів. Закордонний досвід функціонування залізничних турпотягів свідчить, що пасажирські залізничні вагони, включені до схеми такого потягу, обладнані місцями для сидіння, які можуть крутитись навколо своєї осі (Glaciwer Express – «Льодовитий експрес», Швейцарія), або ж такі спеціалізовані туристські потяги формуються тільки з вагонів-ресторанів (британський British Pullman). До екскурсійних потягів, які функціонують за кордоном, можна віднести «Пасхальний уїкенд на Кривоклаті» (Чехія), Tequila Express (Мексика), Tour the Steam Locomotives Railroad (Індонезія) тощо [3].

Для надання послуг розміщення в туристському залізничному потязі, в якому турист слідує більше двох діб, в схему потягу включають спальні вагони. Інтер'єр та конструкції спальних вагонів певних туристських потягів найрізноманітніші та залежать від континенту, де вони курсують, мети подорожі та назви такого поїзду. Купе в туристських потягах, як правило, одно і двох місцеві, обладнані гостьовою зоною. Туристський потяг Venice Simplon Orient Express має купе, що вдень являє собою гостьову кімнату з диваном, столиком та стільцями, а вночі перетворюється у спальну кімнату з 2-х спальним ліжком. Але в деяких потягах існують вагони та купе, стилізовані під імператорський або ретро стиль (Venice Simplon Orient Express, Європа; Majestic imperator Train de Lux, Австрія), вагони, побудовані (відреставровані) спеціально для королівської сім'ї (Al Andalus Express, Іспанія), або президентські апартаменти. У таких вагонах – відповідний стильний інтер'єр, срібло, кришталь (Northern Belle, Англія), іноді вони являють собою номери готелів високої категорії (Express Canadian, Канада). В деяких потягах наявність в купе сейфа є обов'язковою вимогою [4].

У вагонах туристських потягів існують також купе, обладнані ванною кімнатою (Rovos Rail, Африка) або душовою кабіною (Eastern & Oriental Express, Японія). У складі туристських потягів Білорусі є вагон-душ. Іноді до схеми туристських поїздів можуть додатково включати такі вагони (відповідно, надавати додаткові послуги): господарські (багажні) вагони, службово-побутові вагони, де надаються медичні послуги, послуги перукаря, фотопослуги; вагон – дизель – електростанція, що являє собою автономне джерело живлення електроенергією тощо [5].

Послуги харчування протягом залізничного туру також можуть надавати в спеціалізованому рухомому складі: вагонах-ресторанах, барах, кафе, кухнях тощо. В складі туристського потягу таких вагонів може бути кілька, що залежить від виду потягу й часу його курсування.

Отже, особливістю залізничного туризму є обов'язкове надання туристу транспортних послуг, а також послуг розміщення і харчування протягом залізничного туру в одному і тому ж рухомому складі – спеціалізованих пасажирських вагонах.

Розважальні послуги протягом залізничного туру надають в такому спеціалізованому рухомому складі: piano-bar, вагон-бутік, вагон-клуб або вагон-трансформер (має сидячі місця, екран, відео- та аудіоапаратуру тощо).

Додаткові послуги, що надаються в туристських поїздах – найрізноманітніші. У потязі Majestic imperator Train de Lux («Імператорський тур», Австрія) можливо проведення балів та банкетів, а також семінарів і конференцій. У потязі Express Canadian (Канада) за попередньою домовленістю з машиністом надаються послуги зупинки потягу в будь-якому місці маршруту.

Організація руху туристських потягів і вагонів за певним маршрутом слідування також може бути різною. Спеціалізовані вагони для переміщення туристів можна включати до складу існуючого пасажирського поїзду з наступним його відчепленням на пасажирських

станціях і причепленням до іншого пасажирського потягу з метою забезпечення визначеного маршруту залізничного туру. Іншим напрямком здійснення такого туру є створення туристського потягу з окремою ниткою графіку.

У штаті туристсько-екскурсійного потягу, крім бригади, що здійснює його безпосереднє обслуговування (начальник потяга, провідники вагонів, працівники вагонів-ресторанів), передбачається служба туристського обслуговування, що складається з представників турфірми. Її очолює директор (керівник) маршруту, під його керівництвом працюють турінструктор, організатор дозвілля та лікар.

У кожному вагоні облаштовується «куточок туриста», де вивішується розклад руху турпоїзда, програма обслуговування туристів, режим харчування (номер вагона-ресторану, в якому харчуються туристи, номер зміни і час харчування), інформація про обслуговуючий персонал – начальника потяга, директора маршруту, провідників, лікаря, інструкторів (прізвище, ім'я та по батькові, номер вагона і місця).

У турах, які тривають більше однієї доби, туристи зазвичай розміщуються по 2–4 особи в купе. Окремі купе надаються директору маршруту, штабу турпоїзда, лікарю. Найбільш поширеним для туристсько-екскурсійних поїздів є цільно-металевий купейний вагон, який має 10 купе на 38 місць [5].

Список використаної літератури:

1. Биржаков М.Б. Индустрия туризма: перевозки / М.Б. Биржаков, В.И. Никифоров. – СПб. : Герда, 2007. – 528 с.
2. Визначення та класифікація залізничного туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=942>
3. Железнодорожный туризм на поезде [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.donetskrail.com/news/zheleznodorozhnyj_turizm_na_poezde/.
4. Організація подорожей у спеціалізованих туристсько-екскурсійних потягах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://subject.com.ua/tourism/journeys/13.html>
5. Фастовець О.О. Організація транспортних подорожей і перевезень туристів : навч. посіб. / О.О. Фастовець. – К. : Вид-во ІТ ФПУ, 2007 – 233 с.

Науковий керівник: доцент кафедри туризму і готельно-ресторанної справи, к. геогр. н., доцент Новикова В.І.

С. М. Грабевник

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Туризм є однією з найбільших динамічних галузей економіки. Високі темпи його розвитку, великі обсяги валютних надходжень активно впливають на різні сектори економіки, що сприяє формуванню власної туристичної індустрії. На сферу туризму доводиться близько 7,5 % світового валового національного продукту, 8,3 % світових інвестицій, 12,4 % світових споживчих витрат.

Україна належить до країн, які володіють істотним економічним потенціалом для розвитку туризму і рекреації. На теренах держави є значні запаси унікальних бальнеологічних ресурсів, прекрасна природа, визначні пам'ятки історії та культури не тільки державного, але і світового значення. Ефективне використання наявних ресурсів неможливе без досконалого ціноутворення в даній галузі. Тому буде доцільно розглянути особливості ціноутворення саме у сфері туристичного бізнесу, різні стратегії встановлення ціни на туристичний продукт, що обґрунтовує актуальність обраної теми [1].

Метою дослідження є розгляд особливостей ціноутворення в галузі туризму, фактори, які впливають на рівень цін та її складові.

Сучасна економічна теорія розглядає ціну як результат функціональної взаємодії комплексу ціноутворюючих факторів. Для виробників туристичного продукту ціна більшою